

Nr. 2/2019, 13. årgang

Tynset

Informasjonsmagasin
fra Tynset kommune

– Alt har sin tid

I august 2011 entret Arild Einar Trøen rådmannskontoret i rådhuset på Tynset. Etter åtte år i rådmannsstolen forlater han sin post og blir i august "pensjonist".

– Alt har sin tid, sier han.

Rendølen innrømmer at han hadde blitt litt lenger hvis det ikke hadde vært valg til høsten. Etter valget blir det nytt kommunestyre. Derfor velger han å slutte nå, slik at en ny rådmann og et nytt kommunestyre kan finne sin samarbeidsform. Han har likt jobben, politikerne og kollegaene.

– Jeg vil rose politikerne som jeg har en grunnleggende respekt for. De har tatt gode valg, og de har styrt fornuftig. Jeg er glad i å snakke med folk og arbeide med oppgaver og problemstillinger sammen med andre for å kunne skape et godt liv for våre innbyggere. Min jobb er å omsette politisk vilje slik at det politikerne går for blir gjennomført, forklarer han.

Selv har han hatt det kan kaller en bredspektra jobb hvor han har fått brynet seg på mange saker. Han innrømmer at det har stormet, men da handler det mye om rollen og ikke nødvendigvis om personen. Som rådmann må du tåle kritikk og å bli sett i korta, men samtidig må du ha trua på det du gjør og stå for det.

– Jeg har opplevd kommunestyret som respektfullt og ryddig i rollen som min arbeidsgiver!

Han understreker at Tynset har mye kompetanse, og at kommunen er omstillingsvillig og veldreven, noe mange ulike sammenligningstall med andre kommuner viser.

Tynset er en av 10 kommuner med lavest sjukefråver i landet. Den er god på skole og har gode skoleresultater, en statistikk kommunen har ligget i toppen på i mange år.

– Økonomistyring er viktig, poengterer han, og refererer til at disposisjonsfondet var på seks millioner kroner i 2011. Nå er det på 62 millioner. I 2018 ble kommunens netto driftsresultat på nesten 17 millioner bedre enn budsjettet.

2019-budsjettet er på 600 millioner som skal gi gode tjenester til innbyggerne, gode skoler, barnehager og eldreomsorg tilpasset lokale forhold.

– Vi har økonomiske rammer vi må følge og skal ikke optimalisere bunnlinja slik det private næringslivet skal. Vi skal gi innbyggerne gode tjenester med de ressursene vi har til rådighet. Når fordelingene av midlene gjøres kan det være litt vanskelig for folk å forstå hvorfor det ikke alltid er plass til egne ønsker, sier rådmann.

Det har skjedd mye disse åtte årene med Arild Einar ved rådmannsroret. Det har vært stor boligutbygging med Kvennstøa boligrend, Lillebekkmoen, Rammsmoen Terrasse og prosjekter i Parkveien. Kjolmoen Park og Tjønnbakken Terrasse er under oppstart. Det er bygget en helt ny barnehage og en brannstasjon. Norsk helsearkiv er etablert.

– Brannstasjon var en av mine første saker. Den kan kalles en sak med mange interessenter. Det tok åtte år å få en løsning. Men det ble en flott brannstasjon, humrer han.

Nå går diskusjonen rundt nye næringsarealer. Østerdalsporten Nord, Brydalslia og Tylldalslia er regulert, mens andre ønsker næringsarealer fra Motrøkrysset inn mot Tynsetbrua og langs Glomma. I prosessen med ny kommuneplan ble konklusjonen at brua er en naturlig innfallsport til Tynset sentrum, og at elva er et naturlig skille mellom sentrum og kulturlandskapet på den andre siden. Det er et flott område langs elva som det er viktig å ta vare på. Så var det helsearkivet da.

– Helsearkivet, ja ... det var stor politisk enighet om å gå inn for å få helsearkivet.

Gjennom mange år har mange politikere gjort en utrolig bra jobb. Uten den utrettelige jobbinga hadde det kanskje ikke blitt noe helsearkiv på Tynset. 60-70 konjunkturuavhengige arbeidsplasser er flott for hele regionen, ivrer rådmannen.

Igjen snakker han varmt om tynsetpolitikerne, kollegaene og om tynsetsamfunnet.

– Kommunen har fantastiske ansatte som står på for at innbyggerne skal leve i et trygt og godt lokalsamfunn. Det har vært flott å få leve så tett på tynsetsamfunnet. Jeg har trivdes veldig godt i Norges tøffeste rådhus, sier han med litt vemod i stemmen.

Han nyter stor respekt. Kollegaer og politikere sparer ikke på superlativene når de karakteriserer rådmannen og hans gjerning for ansatte og kommunen. Kunnskapsrik, systematisk og analytisk, sterk og tydelig, god til å argumentere, alltid åpen for en samtale, gir råd og hjelp, og har god rolleforståelse. Er samlende, lugn, humoristisk, lyttende og klok med god rettferdighetssans. Han krever ikke scenelys, har god økonomisk styring som har resultert i god kommuneøkonomi. Bunnsolid og helt klart en av distriktets beste topledere. Kort og godt; han er hel ved og utrolig godt likt.

Hva egen framtid vil bringe er han ikke helt sikker på, men han svarer gjerne på framtidige utfordringer for Tynset.

– Det er viktig å holde folketallet oppe. Så er jeg bekymret for at det legges så mye vekt på økonomi og effektivitetskrav, sier han og refererer til økonomiprofessor Raghuram Rajan, som mener staten og markedet har fått for stor makt på bekostning av lokalsamfunnet.

– Jeg tenker at hans betraktninger er svært spennende tanker som også får betydning for kommunens rolle som "motor" i lokalsamfunnet, sier den engasjerte rådmannen. (Les mer om rådmannens tanker rundt Rajans synspunkter på side 8. Red.anm.)

Arild Einar er inneforstått med at de første dagene i august vil bli stille uten kollegaer og politikere. Men med familie, gård og grøvførproduksjon, flere hunder og interesse for jakt og friluftsliv, er han ikke redd for at dagene skal bli lange.

Om dette blir hverdagen hans er uvisst. Med hans kompetanse er vi sikre på at han fortsatt vil være en ettertraktet bidragsyter både innen kommunal og privat sektor.

Magasinet Tynset
Nr. 2/2019, 13. årgang

 Ansvarlig utgiver
Tynset kommune
2500 Tynset

Ansvarlig redaktør
Morten B. Often (ass. rådmann)

Kontakt
Telefon: 62 48 50 00
Telefaks: 62 48 50 11
Epost: postmottak@tynset.kommune.no
Internett: www.tynset.kommune.no

Annonsering i informasjonsmagasinet
Ta kontakt for informasjon om annonsering og bistand med utforming:

INGRAFO, Bakkagata 51, 2540 Tolga
Telefon 62 11 71 99
Epost post@ingrafo.no

Grafisk utforming
INGRAFO © 2019
www.ingrafo.no

Foto 1. omslagsside
Tynset (17. mai 2019)
© Thorbjørn Liell / Ingrafo

Opplag
3.600

Trykk
Flisa Trykkeri AS

Miljøspalten

Av Hilde Irene Aanes, avd.ing. i Plan byggsak geodata

Illustrasjonsfoto: Shutterstock

I skrivende stund drysser det hvit snø utenfor kjøkkenvinduet. Store hvite filler daler ned, og dekker de grønne og spede vårtegnene som kom i løpet av de siste ukene fra påske og fremover. Kuldegrader og kaldsno har gjort det lite motiverende å sykle til jobben, aksjonen som nå allerede har vart i to uker. Men en liten sjekk i deltakerlista viser gledelige tall; vi er allerede oppe i 136 deltakere fra Tynset kommune!

Det er tett i toppen, ser jeg, men "I største laget" leder knepent foran "I seneste laget", 1,5 poeng, absolutt ingen trygg ledelse. Bak halser "Dreamteam" og "Max Mekker", mange av oss kjenner igjen lagsnavnet etter flere år, og det lukter svidd allerede! "Raske briller" er en av årets nykomlinger, og ligger skummelt til på 5. plass! Noen sykkelturner over Tyllalskjølen så kan det raskt avanseres i rekkene! Morsomt! Sikkert litt barnslig, men litt vennskapelig kappestrid har ingen vondt av, og her teller både våropprydding og vedhogst med i poengsammendraget! Det bidrar til sosialt fellesskap, redusert trafikkmengde, mindre svevestøv og økt trafiksikkerhet! Noen kommuner betaler sine ansatte for å sykle til jobben, nettopp for å oppnå alle de fordelene som nevnes her!

Ellers er dette våren for et stort miljø- og klimaengasjement. Et forslag om utplassering av store vindmøller i de sårbare fjellområdene øst for Glomma har skapt voldsomme reaksjoner blant både fastboende og hyttefolk i de aktuelle kommunene. Det er opprettet aksjonsgrupper, som signaliserer sterk motstand mot denne type utbygging. Den visuelle virkningen av vindmøller er stor, i tillegg følger inngrep i forbindelse med etablering, lyd fra møllene og negativitet for fuglelivet. Kort sagt; ingen vil ha disse innretningene i "sine" områder.

Strøm vil vi ha, både til oppvarming og

teknologiske apparater, men hvem og hvordan skal vi produsere den? Vi vil heller ikke ha oljeproduksjon, men det foregår tross alt til havs, langt fra oss her i Innlandet. Solceller? Solfangere? Bergvarme? Det finnes mange muligheter, men fremdeles er det nytt og ukjent og en kostbar engangsinvestering for noe som skal tjene seg inn igjen i løpet av 10-15 år.

Kommunens innbyggere ble invitert til å delta i en plast- og avfallsaksjon i regi av Tynset kommune, som ble støttet med midler fra Miljøfondet fra FIAS. Vi lokket med pengepremie denne gang, og var spente på om det påvirket folks lyst til å gjøre en innsats for miljøet. Alt som vi fanger opp før vårflommen sender det ut i bekker og vassdrag, er med på å gjøre lokalmiljøet både renere, penere og tryggere for både folk og dyr. Resultatet og vinnerne finner du på side 17.

Ennå vet vi ikke virkningen av all mikroplasten som finner veg inn i både planter og dyr etter hvert som det brytes ned i naturen, men noen helsekost for oss mennesker er det nok ikke snakk om.

Vi bør bli flinkere, bli litt mer bevisst på hva vi kjøper og forbruker. Kanskje synes det å være små ting i hverdagen, men til sammen utgjør det faktisk en forskjell hva både du og jeg gjør. Joda, jeg har ikke glemt tannpirkeren, Q-tipsen og sugerøret, det kan være fristende å si at dette betyr da faktisk ingen ting! Men, så er det bare det, at det gjør det! Og jeg, jeg har nå faktisk fått meg min første bambus-tannbørste! Det kan være det står noe med små bokstaver om opprinnelsesland og flyfrakt på den også, men det blir mitt klimatiltak i vårnummeret av Tynsetmagasinet.

Og tenk, det går mot sommer, og sommerferie. Lange, late, lyse dager der du kan velge å gjøre positive ting for miljøet, eller negative. Kanskje blir det Interrail i år, med VY?

Biblioteket får et ansiktsløft

Revidert biblioteklov av 2014 ga bibliotekene nytt samfunnsoppdrag, som krever lokaler med andre løsninger og større fleksibilitet enn det biblioteket i kulturhuset på Tynset har i dag. Biblioteket har vært i bruk siden 1987 uten oppgradering av betydning.

Tekst og foto: Marit Arnesen / MPress

Nå skal forvandlingen skje! I sommer blir det stort salg på bøker.

– I august håper vi at tynsetingene går mann av huse for å låne bøker, slik at mest mulig er utlånt før biblioteket pakkes ned, oppfordrer biblioteksjef Ellen Lie.

2. september stenges dørene. Før jul ønskes publikum igjen velkommen.

Et skapende aktivitetssenter

– Vi skal fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som er her. Vi skal være et inspirerende kulturelt og litterært sted, et berikende kunnskapssenter, et skapende aktivitetssenter og et inkluderende og sosialt sentrum som møtested, sier Ellen.

Selv om biblioteket i kulturhuset er et relativt lite bibliotek, dekker det alle funksjoner som et folkebibliotek skal og bør inneholde på 420 kvadratmeter. I tråd med revidering av bibliotekloven er biblioteket en møteplass for alle, en arena for foredrag, bokbad, minikonsserter, klassebesøk, barnehagebesøk og ulike aktiviteter som et bredt utvalg verksteder og Barnas verdensdager for å nevne noe. Biblioteket skal romme noe for alle uansett alder, etnisitet eller funksjonsnivå. I biblioteket skjer de fleste av disse aktivitetene i ett rom, publikumsarealet. Utfordringen ligger i å kunne forvandle bibliotekrommet til gode møteplasser og arrangementslokaler, og tilbake til et "bibliotek" igjen, på en rask, enkel og fleksibel måte. Slik blir det nå.

To prosjekter

Oppussingen dekker to prosjekter. Det første prosjektet er, som nevnt ovenfor, endrede forventninger i forhold til samfunnsoppdraget. Prosjekt to er å innrede lokalene for et såkalt "meråpent bibliotek". Det vil si et selvbetjent bibliotek, som også gir publikum tilgang til lokalene utenom ordinær, betjent åpningstid. Tilgang oppnås ved å oppgradere bibliotekskortet til adgangskort. Løsninger som kreves er blant annet adgangskontroll via lånekortet, videoovervåking, og at utlånssystemet endres fra strekkodemerkning av det som lånes ut til merking med brikker, en investering på drøyt 300.000 kroner. De fleste

STENGER DØRENE: 2. september stenger (f.v.) Torill Åkerman, Ellen Lie og Tone Thorsen Stræte dørene til biblioteket for publikum. Før jul ønskes publikum velkommen igjen til et bibliotek i en helt ny og annerledes utgave

meråpne biblioteker har åpent fra klokken 08.00 til 21.00, en åpningstid tynsetbiblioteket også vil legge seg på.

– Å merke om bøkene er en kjennejobb, men det gjør vi gjerne. Erfaringen fra andre bibliotek viser at ordninger øker besøks- og utlånstillene, stadfester biblioteksjefen.

– Vi har fått mange innspill og sett på løsninger mange andre biblioteker har gått for. Dette blir spennende, ivrer bibliotekar Tone Thorsen Stræte. Ellen smiler samtykkende.

Framdriftsplan

Hvis alt går som planlagt strenger biblioteket fra og med 2. september og åpner igjen i uke 49.

– Det kan oppleves som lenge. Men alt må jo pakkes ned, derav 25.000 bøker, og vi må klargjøre og brikke alle bøker som også skal koples til et datasystem. Magasinene skal gjennomgås og til slutt skal alle bøker settes opp, forklarer Tone.

Kursing i forhold til meråpent bibliotek skal også foregå i perioden. Mens publikumsarealene får en ansiktsløftning til 1,2 millioner kroner, skal de tre bibliotekansatte gjøre all klargjøringsjobben i bibliotekets tre andre rom.

Reoler og møbler skal skiftes ut eller oppgraderes, og ny LED-belysning monteres. Tak og gulv skal beholdes. Korkgulvet er i følge tospannet av topp kvalitet og hverken må eller bør skiftes ut.

Stort ønske

– Når vi åpner til jul trenger vi en innkjøringsperiode for å lære folk den selvbetjente løsningen. I februar regner vi med å kunne åpne for Meråpent bibliotek, sier Ellen.

Biblioteket har ikke plass til alle bøkene de har. Derfor håper de to at tynsetingene og andre vil gå mann av huse og handle bøker når det store boksalg går av stabelen i august. De håper også at glade lånerne låner så mange bøker som mulig. Det gjelder også for skoler og barnehager.

– De som låner like før vi stenger får selvfølgelig låne helt til vi åpner igjen. Lån så mye dere kan. Det vil være til stor hjelp for oss, inviterer Ellen.

KOMMUNESTYRE- OG FYLKESTINGSVALGET 2019

Tekst: Ass. rådmann Morten Bersvendsen Often
Illustrasjonsfoto: Shutterstock

I statsråd 16. mars 2018 ble valgdagen for kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019 fastsatt til mandag 9. september 2019. I møte 27. november 2018 vedtok kommunestyret at det i Tynset skal holdes valg også søndag 8. september 2019.

Forhåndsstemmegivning

Forhåndsstemmegivning kan utføres i perioden 1. juli til 6. september. I hele perioden kan forhåndsstemme avgis på Servicetorget innenfor ordinær åpningstid. Torsdag 5. september vil Servicetorget være åpent til kl. 20.00.

Institusjonsstemmegivning utføres på Tynset Sjukehus 3. september, Enan 4. september, og Tjønnsenteret og Furumoen 5. september. Nytt ved dette valget er at Nord-Østerdal videregående skole vil bli godkjent som sted for forhåndsstemmegivning.

Stemmesteder

På valgdagen må du stemme i et valglokale i Tynset kommune. På forsiden av valgkortet finner du informasjon om hvilket valglokale du hører til og lokalets åpningstid på valgdagen. Du kan likevel stemme i hvilket som helst valglokale i kommunen.

Du kan stemme på følgende steder:

Krets	Stemmested	Søn. 8/9	Man. 9/9
Tylldalen	Tylldalen Samfunnshus		12.00 – 18.00
Kvikne	Kvikne skole		12.00 – 18.00
Holmen	Smea, Kulturhuset	14.00 – 18.00	09.00 – 19.00

Ved kommunestyre- og fylkestingsvalg har følgende personer stemmerett:

- Norske statsborgere som vil ha fylt 18 år innen utgangen av valgåret, som ikke har mistet stemmeretten etter Grunnloven § 53 og som er, eller har vært, folkeregisterført som bosatt i Norge
- Ansatte i diplomatiet eller konsulatvesenet og deres husstand har stemmerett selv om de ikke oppfyller bosettingskriteriet
- Statsborgere i andre nordiske land (det vil si Danmark, Finland, Island eller Sverige) som vil ha fylt 18 år innen utgangen av valgåret, og som har vært registrert bosatt i Norge senest 30. juni i valgåret
- Øvrige utenlandske statsborgere som vil ha fylt 18 år innen utgangen av valgåret, og som har vært registrert bosatt i Norge sammenhengende de tre siste årene før valgdagen

Står du i manntallet?

For å kunne stemme ved kommunestyre- og fylkestingsvalget må man være innført i manntallet i en kommune på valgdagen. Det er folkeregisteret pr. 30. juni i valgåret som legges til grunn for manntallet. Alle stemmeberettigede personer skal manntallsføres i den kommunen der de var registrert som bosatt på dette tidspunktet.

Manntallet for Tynset kommune vil bli lagt ut til offentlig ettersyn så snart det blir tilgjengelig etter 30. juni. Valgstyret vil kunngjøre tid og sted for utleggingen og opplyse om adgangen til, og fremgangsmåten for, å kreve feil rettet.

BESIKTIGERNE: Kommunens besiktigere (f.v.) Einar Røe, Trond Kletvang, Jonny Dalbakk, Per John Valle og Tore Stubbe bærer oransje vester med kommunevåpenet og ID-kort med navn og bilde når de besiktiger eiendommer. Besiktiger Ola Moen var ikke til stede da bildet ble tatt

Besiktigelse for eiendomsskatt i Tynset 2019

Tynset kommune skal ha nye takster for beregning av eiendomsskatt fra 2020. Arbeidet med besiktigelse startet opp i 2018. Da ble ca. 2.700 eiendommer besiktiget.

Tekst og foto: Marit Arnesen / MPress

6. mai startet besiktigelsen av de resterende eiendommene. Registrering av data vil foregå utover sommeren og høsten. Eiendommene som gjenstår ligger hovedsakelig i Tynset tettsted, Fåset og Telneset. Alle bolighus og fritidseiendommer blir besøkt.

Besiktigerne har oransje vester påtrykt kommunevåpen og kommunenavn samt ID-kort med navn og bilde. Besiktigerne skal kun se bebyggelsen utvendig. De skal banke på og gi seg til kjenne når de kommer. Det er ikke nødvendig at eier er til stede under besiktigelsen.

Det vil også bli gjort skjønnsmessige vurderinger under besiktigelsen. Skjønnsmessige vurderinger kan eksempelvis være registrering av tilstand på og vedlikehold av bygg. Dette vil du få mer informasjon om sammen med grunnlaget for takst og skatt når dette blir utsendt i 2020.

Kommunen viser for øvrig til Informasjon nr. 1 som ble sendt ut til alle bolig- og hytteeiere i juni 2018.

Sjekk av faktagrunnlag

Eierne av eiendommene får tilsendt faktaskjema for kontroll etter hvert som opplysningene fra besiktigelsen er ferdig registrert i kommunen. Når du mottar skjemaet "Faktainformasjon om eiendom" bør du

kontrollere at alle opplysningene som er oppført om din eiendom er korrekt. Informasjon nr. 2 gir utfyllende informasjon om hva du bør sjekke og hvorfor, og oversendes deg fra kommunen samtidig. Hvis du kontrollerer at opplysningene om eiendommen din er riktige, blir grunnlaget for eiendomsskatten korrekt.

Meld fra om feil

Finner du feil i skjemaet, må rettelser sendes skriftlig med vedlagt dokumentasjon som viser korrekte opplysninger. Rettelsene kan sendes i epost til postmottak@tynset.kommune.no eller med brev til Tynset kommune Eiendomsskatt, Rådhuset, Torvgata 1, 2500 Tynset. Merk melding og brev med "Eiendomsskatt 2020".

For arealberegning av bygninger brukes bruksareal (BRA). Bygningstegninger som viser bygget slik det er oppført eller egne skisser av bygg, gjelder som dokumentasjon ved endring av arealopplysninger. Bygningstegninger bestilles på www.infoland.no.

Tomtas areal hentes fra eiendomsregisteret i matrikkelen. Vær oppmerksom på at opplysninger kan være unøyaktige dersom tomte er oppmålt før 1980. Se også informasjon på www.tynset.kommune.no.

Eventuell tilbakemelding gis så snart som mulig og innen tre uker fra du har mottatt skrevet fra kommunen.

Vedtas i desember

Promillesats for eiendomsskatt blir vedtatt av Tynset kommune i desember 2019 når økonomiplan og årsbudsjett for 2020 behandles.

Eiendomsskattetakstene blir vedtatt av sakkyndig nemnd i løpet av februar 2020. Melding om ny skattetakst for perioden 2020-2030 blir sendt til eier innen 1. mars 2020.

Lokalsamfunnet 3.0

I forrige nummer skrev jeg litt om "Kommune 3.0", som handler om samskaping, der politikere, ansatte og næringsliv sammen med innbyggerne, finner ut hvordan et behov eller en utfordring skal dekkes eller løses. Med samskaping bringes viten, ressurser og ulike kompetanse sammen fra innbyggere, kommunen, foreninger og bedrifter for å kunne utvikle felles løsninger sammen med de berørte innbyggere, i stedet for til dem. Innbyggerne gjøres delaktig og tar ansvar for utvikling av løsninger tilpasset lokalsamfunnet.

Når statlige myndigheter søker å løse en større eller mindre samfunnsutfordring brukes gjerne et av to alternativer. Enten at staten løser problemet selv, eller at problemet overlates til private aktører. Når staten løser problemet selv innebærer det som regel mer myndighetskontroll. Hvis problemet overlates til private innebærer det som regel mer marked.

Den verdensledende økonomen Raghuram Rajan argumenterer i sin nye bok "The Third Pillar" for at både staten og markedet har fått for stor makt i forhold til den tredje viktige pilaren i samfunnet, nemlig Lokalsamfunnet. Hans påstand er at stadig flere samfunn kommer i ubalanse. Teknologisk utvikling bidrar til at både økonomisk og politisk makt konsentreres på for få hender. For å løse utfordringer knyttet til stadig større ulikhet, mindre sosial mobilitet, polarisering og populisme, må sivilsamfunnet styrkes på bekostning av både staten og markedet. Dette krever massiv desentralisering av politisk og økonomisk makt. Lokalsamfunnene må styrkes.

Rajans tankegodt er ikke nytt, men interessant, gitt hans faglige bakgrunn som tidligere sjefsøkonom i IMF (Det Internasjonale Pengefondet) og sentralbanksjef i India. Utgangspunktet for analysen er viktigheten av gode velfungerende lokalsamfunn. Nabolaget du vokser opp i er avgjørende for livs-betingelser senere i livet. I land som India og USA betyr det (nesten) alt. I Norge betyr det mindre, men forskjellene mellom nabolag øker også her. En trenger ikke gå lenger enn til ulike bydeler i Oslo for å finne 10 års forskjell i levealder.

For å sikre velfungerende lokalsamfunn bør sentrale myndigheter desentralisere makt

så langt ned som mulig, så lenge det ikke går på bekostning av de viktigste nasjonale mål. Kommuner og lokalsamfunn må få mer medbestemmelse og selvråderett på sentrale politikkområder som skole, helse, velferd, næring og kultur. Dette bygger på to sentrale økonomiske innsikter. Den første er at de som er nær vet best hvor skoen trykker og bærer de største konsekvensene av beslutningene. Det er alltid fristende å sentralisere og standardisere når man ønsker å løse et nasjonalt eller globalt problem, det vil si å lage politikk ovenfra. Men eierskap og nærhet til muligheter og problemer gir bedre beslutninger og mer fleksible, lokalt tilpassede løsninger. Den andre innsikten er at for omfattende nasjonale reguleringer og standardiseringer underminerer tillitsbaserte, såkalte relasjonelle, kontrakter mellom mennesker. Hvis sentrale myndigheter alltid ligger og lur bak som løsning på et hvert problem eller som en hindring for enhver løsning, reduseres både engasjementet og den sosiale kapitalen. Folk blir mindre avhengig av hverandre, og investerer derfor mindre i hverandre.

Sentrale myndigheter spiller en viktig rolle for å utjevne økonomiske forskjeller mellom lokalsamfunn. Samtidig må hvert lokalsamfunn få muligheten til å utvikle egen politikk, kultur og identitet. Man må med andre ord tillate mindre økonomiske forskjeller, men større kulturelle og politiske forskjeller mellom lokalsamfunn.

Rajan er ikke bare opptatt av å begrense statens makt. Også markedene må reformeres, først og fremst gjennom en mer aktiv politikk for å redusere makten til store og dominerende selskaper. Flere og mindre selskaper vil kunne være tettere på lokalsamfunnene og i større grad ta samfunnsansvar. Bare se til GAFA (Google, Apple, Facebook, Amazon), selskaper som har enorm markedsrett, tjener mye penger og betaler svært lite skatt tilbake til fellesskapet.

Man skulle kanskje tro at lokalsamfunnet vil bety mindre når teknologi nå muliggjør virtuelle (dataskapte) små samfunn på tvers av landegrensene. Undersøkelser tyder imidlertid på at lokal identitet blir stadig viktigere, spesielt for folk med utdanning. Samtidig

Foto : Ingrid Eide / Ingrafo

bidrar automatisering og robotisering til at det oppriktig menneskelige i større grad knyttes til relasjonell og sosial kompetanse, og til fysisk nærvær.

Det lokale kan komme til å bety stadig mer for folk. Det er mye i boken til Rajan som passer bedre for andre land enn Norge. Like fullt er det en fortelling her som er verdt å ta med også for norske politikere og velgere på vei inn i kommunevalgkampen.

Og hvorfor skriver jeg om dette? Jo, fordi jeg tenker at kommunens viktigste oppgave er å medvirke til utvikling av et godt og levende lokalsamfunn. Tynset kommunes verdier er trygghet, inkludering, puls og optimisme. Et samfunn der alle innbyggere finner sin naturlige plass, et Tynset for alle!

Jeg har vært så heldig å få arbeide i Tynset kommune siden august 2011. Tynset kommune har vært en svært god arbeidsgiver, og jeg har hatt åtte givende år i jobben som rådmann. Tynset kommune er en organisasjon med mange fantastisk dyktige og samvittighetsfulle ansatte som hver dag legger ned en formidabel innsats for våre innbyggere. Det er ikke uten en viss vemod jeg nå velger å slutte, men alt har sin tid. Jeg ønsker å takke politikere, ansatte og innbyggere for et godt samarbeid gjennom disse årene.

Utvikling av gode og trygge lokalsamfunn er en krevende oppgave, men Tynset har alle forutsetninger for å få det til. Jeg ønsker dere alle lykke til på veien videre i dette viktige arbeidet.

God sommer!

Arild Einar Trøen
Rådmann

STOLPEJAKTEN 2019

ALT GRATIS!

PÅGÅR FRA 20.06 TIL 20.10.

Stolpejakten går ut på å finne 50 stolper på Savalen, i Tyllidalen og Tynset sentrum ved hjelp av kart.

Hver stolpe er påtrykt en bokstavkode og en QR-kode.

Stolpene kan registreres på tre måter:

- ◆ **Manuelt med levering postkasse hos Frivilligsentralen:** Kartet brukes for å finne fram, og brosjyren til å notere kode. Leveres i postkassen til Frivilligsentralen.
- ◆ **Manuelt med registrering hos www.stolpejakten.no.** Ta med kodene hjem og gå inn på www.stolpejakten.no og legg inn kodene på din side.
- ◆ **Digitalt ved bruk av APP:** Last ned en applikasjon på mobilen, med denne scannes QR-koden som hver stolpe er utstyrt med. Ved å bruke Stolpejakten-appen vil registrerte stolper synkroniseres med hjemmesiden. Synkronisering kan også gjøres manuelt fra appen. Så enkelt!

Post 42 er toppstolpe, her gjelder det å ha flest mulig besøk for å bli med på trekning av toppremie. Du må skrive navn i boka på toppen. Max ett besøk pr dag.

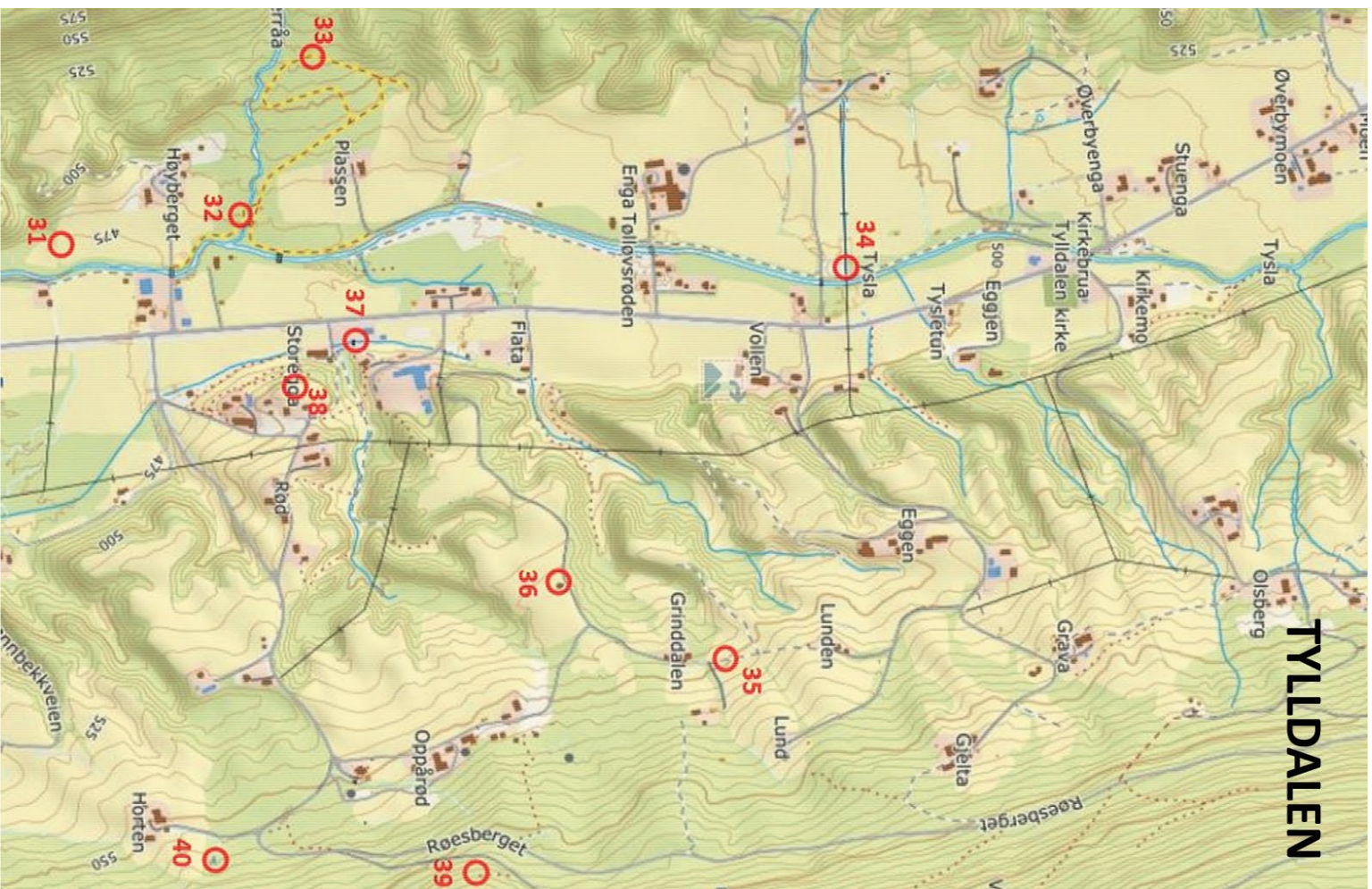
S STOLPEJAKTEN

TYNSET

For mer informasjon:

www.stolpejakten.no

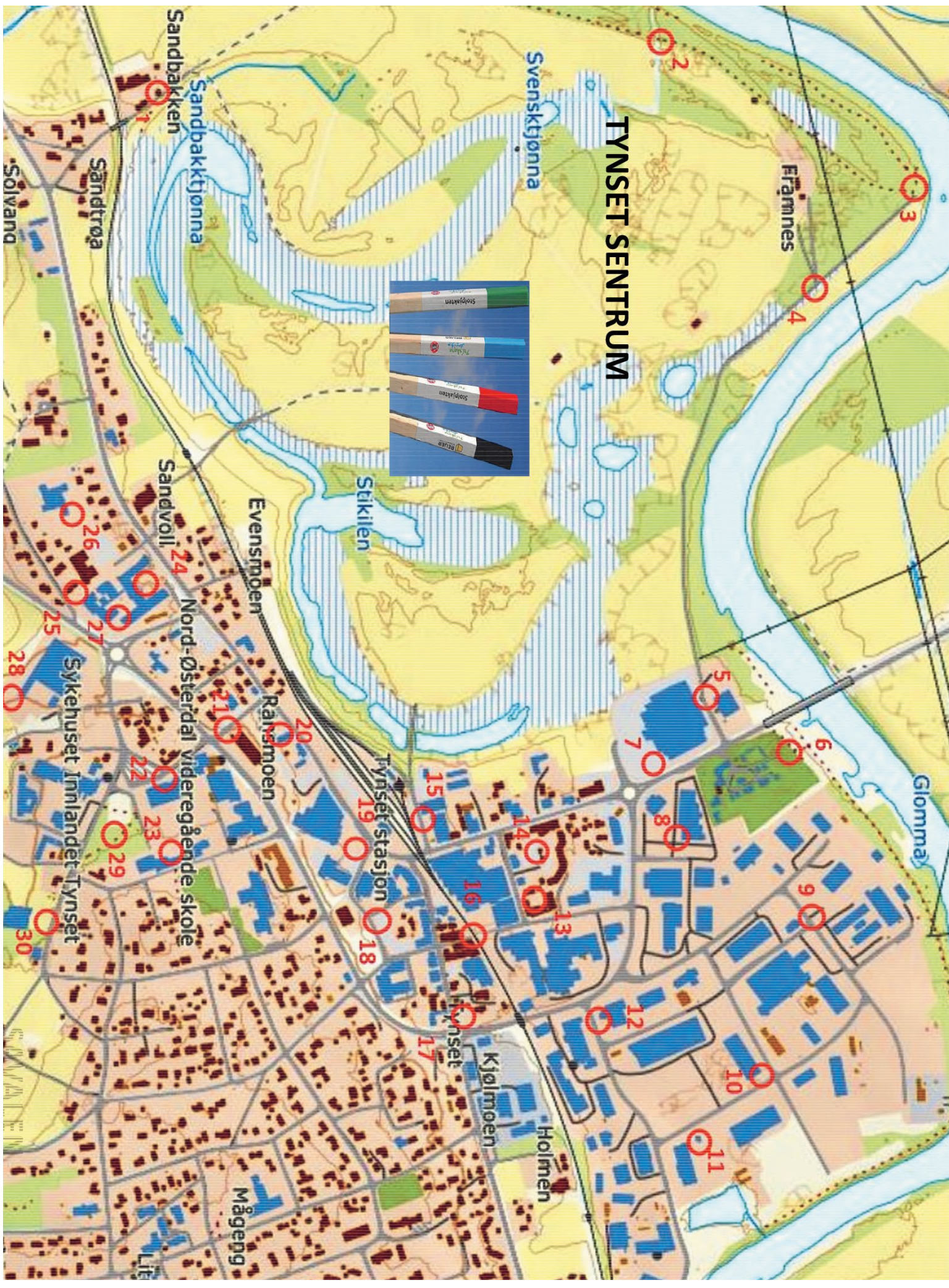
TYLLDALEN

SAVALEN

TYNSET SENTRUM

STOLPE	POSTBESKRIVELSE	KODE	STOLPE	POSTBESKRIVELSE	KODE
1	FREDET BYGNING K		26	SYKKELSTATIV	
2	STI X BEKK		27	GJERDE	
3	TAVLE		28	IDRETTSANLEGG	
4	MELKERAMPE		29	STI	
5	TAVLE		30	GJERDE	
6	LEKEPLASS		31	DAM	
7	BUTIKK		32	GAPAHUK	
8	BUTIKK		33	STI-TOPP	
9	STOLPE		34	STI X KRAFT	
10	SKILT		35	STI X GRIND	
11	BYGNING		36	BYGNING	
12	VEDSKJUL		37	BRU	
13	TUN		38	KOLLE	
14	POSTKASSER		39	MAST	
15	BANK		40	BASSENG	
16	KULVERT		41	UTKIKKSPUNKT	
17	TÅRN		42	FJELL	
18	LADESTASJON		43	BYGNING	
19	SPARK		44	MYR X STI	
20	FJØS K		45	STI X LØYPE	
21	STOLPE		46	BYGNING	
22	HALL		47	BYGNING	
23	SKOLE		48	HOTELL	
24	PLEIEHJEM		49	NAUST K	
25	STOLPE		50	BYGNING	

K = KULTURMINNE

HEDMARK
FYLKESKOMMUNE

DE SOM FINNER MINST 30 POSTER ER
MED I TREKNINGEN AV PREMIE FRA
A-T SPORT, MATKROKEN, NORTURA,
SAVALEN, SPORT 1 OG TYNSETINGEN.

For manuell levering i postkasse hos
Frivilligsentralen:

NAVN:	
TLF:	

Svært enkel	Kan nåes med rullestol eller barnevogn
Lett	Sti eller vei
Middels	Nær sti
Krevende	Bratt terreng

ALVDAL-TYNSET
SPORT

Ta godt imot løperne og medhjelperne!

Orienteringsgruppa i Tynset Idrettsforening arrangerer Hovedløpet og O-landsleir 2019 for ungdom fra 14 til 16 år dagene 2. til 7. august.

Tekst og foto: Marit Arnesen / MPress

INVITERER: Marte Kvittum Tangen, t.v., og Mari Schjølberg frister blant annet publikum med HL Sprint i Tynset sentrum under Hovedløpet og O-landsleir 2019.

Dette er sesongens største arrangement for aldersgruppen, og rundt 500 ungdommer fra hele Norge kommer til Tynset for å konkurrere i orientering. I tillegg til ungdommene kommer ledere, trenere og tilskuere.

– Ta godt i mot dem, oppfordrer Marte Kvittum Tangen og Mari Schjølberg på vegne av arrangørene.

Konkurransedagene

Selve løpshele er 3. og 4. august. Lørdag blir det langdistanseløp på Ripan med samlingsarena på Tron ungdomssenter hvor publikum selvfølgelig er velkomne.

Søndag arrangeres HL Sprint i Tynset sentrum med løypetrasé og poster rundt bedrifter, bebyggelse, haller og skoler innenfor Ringveien og rundkjøringen ved Domus. Transportable doer er satt ut ved start.

– Det er lagt fargekoder på kartet som viser hvor løperne ikke har lov til løpe. Snarveier gjennom hager er ikke lov, noe de er vant til å forholde seg til. Skulle noen likevel gjøre det, blir de disket, forklarer Marte.

Dette er den mest publikumsvennlige konkurransen, ifølge tospannet.

Treningssamling

Etter konkurransehelgen samles ungdommene til tre dagers sosial samling med innlagt orien-

teringstrening. Mandag blir det aktivitetsdag over Grønfjell i "62 grader Nord" med innlagte oppdrag. Tirsdag står treningsdag på Haverslia Skistadion og på skoleområdene på programmet. Onsdag går uhytidelig kretsstafett på Nytrømoen med løpere i kreativt antrekk av stabelen.

Under hele perioden skal ungdommene bo på Tynset barneskole og Tynset ungdomsskole. Måltidene serveres på Nord-Østerdal videregående skole.

Trenerne innkvarteres på Evangeliesenteret. Informasjonssenteret er i biblioteket på ungdomsskolen.

Samarbeidsprosjekt

Sammen med TransØsterdalen og Junior NM på ski, fikk O-gruppa midler til markedsføring av "Det skjer på Tynset i 2019" og til å gi ungdommene ansvar i viktige stillinger og viktige arbeidsoppdrag.

Det ansvaret har de fått og virkelig tatt. De har gjort en strålende jobb så langt, og alle har satt av uken i august til å bidra omtrent døgnet rundt. Det er vi både stolte og imponerte over, roser Mari.

Jørgen Schjølberg og Gaute Kvittum Nytrøen har tatt på seg ansvaret for treningsdagene. Guri Sandvold står for aktivitetsdagen og Ane Ingeborg Kaldbækken har planlagt og

tegnet logo samt tatt ansvaret for løpskontoret. Petter Lunåsmo planlegger alle treninger i forkant og Anna Vangen Lunåsmo har fått ansvaret for markedsføring av sponsorer og av arrangementet i sosiale medier. Erlend Kvittum Nytrøen er løypelegger i tospann med rutinerne Simen Kaldbækken.

– Det gjøres en stor dugnadsinnsats. Mange har også strikket votter og tovet sitteunderlag som skal brukes til premier, opplyser Marte.

For selv om O-gruppa i TIF kun består av 15 personer, som er veldig aktive orienteringsløpere, har O-gruppa en stor trimavdeling med mange aktive som stiller opp og bidrar med stor dugnadsinnsats.

– Men hvis noen ønsker å bidra, trenger vi fortsatt folk til bevertning, vakter ved skolene og trafikkvakter, sier de to. Det er bare å ta kontakt på tynset.orientering@gmail.com.

Som en liten kuriositet kan nevnes at utenom disse arrangementene har mange av Norges orienteringskretser lagt sine treningsleire til Tynset denne sommeren.

Foto: Marit Arnesen / MPress

Åpningstider for Tynset legekantor

Mandag - torsdag kl. 08.00 - 15.00
Fredag kl. 09.00 - 15.00

Laboratoriet

Mandag - torsdag kl. 08.30 - 14.30
Stengt mellom kl. 11.30 - 12.30
Fredag stengt

Vanlig legetime

Telefon: 62 48 51 60
Du kan også bestille legetime og resept på nett.

Ved behov for øyeblikkelig hjelp / legevakt på dagtid, kan du ringe tlf. 62 48 51 62. Dette nummeret skal ikke brukes uten at det er behov for øyeblikkelig hjelp.

Ved behov for øyeblikkelig hjelp / legevakt mellom kl. 15.30 og kl. 08.00 kan du ringe legevaktsentralen på tlf. 62 48 22 11, eller 116117, der du kommer til nærmeste legevakt i forhold til hvor du befinner deg.

Ved skade eller alvorlige sykdommer kan du også kontakte alarmsentralen tlf. 113.

Åpningstider Tynset helsestasjon

Uke 27-29 og uke 31-32
Mandag - fredag kl. 09.00 - 14.00

Uke 30 er det kun jordmor tilstede mandag og torsdag. Helsestasjonen vil ellers være stengt denne uka.

Alle som skal ut å reise i sommer eller tidlig høst oppfordres til å ta kontakt med helsestasjonen så raskt som mulig før sommerferien med tanke på vaksiner.

Oversikt over vaksiner du trenger påfyll av, eventuelt mangler kan du finne ved å søke på "mine vaksiner" på helsenorge.no eller ved å kontakte helsestasjonen.

Åpningstider for biblioteket

Tynset bibliotek

Sommeråpningstider 20. juni - 20. august

Mandag, tirsdag og torsdag kl. 11.00 - 15.00
Onsdag kl. 11.00 - 17.00
Fredag kl. 11.00 - 13.00
Lørdag kl. 11.00 - 14.00

Ordinære åpningstider

Mandag, tirsdag og torsdag 11.00 - 16.00
Onsdag kl. 11.00 - 18.00
Fredag kl. 11.00 - 13.00
Lørdag kl. 11.00 - 14.00

Kvikne bygdebibliotek

Tirsdag kl. 11.00 - 14.00
Onsdag kl. 16.00 - 19.00

Kvikne bygdebibliotek holder stengt i skolens ferier.

Elektronisk søknad på helse- og omsorgstjenester

Tynset kommune har innført elektronisk søknad på helse- og omsorgstjenester. Du kan søke ved å gå inn på kommunens internettside. Ved behov kan Servicetorget være behjelpelig med utfylling av søknad. Utfylt og sendt søknad går direkte til vedtakskontoret for behandling.

Turistinformasjon på Kvikne

Også i år vil turistinformasjonen på Kvikne være inne på Circle K Kvikne. Tjenestene vil være som før med informasjon og salg av fiskekort. Her fås også nøkler og informasjon til de fleste buer i området.

Tømming for bobiler

Tynset Rom & Camping i Tynset sentrum tilbyr parkering for bobiler og har tømme-stasjon for bobiler ved innkjøring til camping-plassen.

100 år med kino

Fra 11. til 13. oktober feires 100-årsjubileet til Tynset kommunale kino med forestillinger og arrangement i både kulturhuset og i Rambu. I sistnevnte loves en rikholdig filmmeny.

Da står gamle filmslagere med blant annet stumfilm akkompagnert av levende musikk, kåseri og foredrag på programmet. Det samme gjør historisk og kunstnerisk utstilling, og filmmatine med gamle naturfilmer fra krigens dager.

– Dette blir en filmfest, lover Bersvend Salbu på vegne av arrangørene, som er Tynset kommune i samarbeid med Anno Musea i Nord-Østerdalen, Tynset Grafikkverksted og Tynset Internasjonale Filmfestival.

Allerede 14. juni kan du la den gode filmfølelsen krype inn under huden. Da inviterer arrangøren med samarbeidspartnere til en liten 100-årsoppvarming i Rambu.

Min side

Tynset kommune ønsker å gjøre hverdagen til våre innbyggere enklere og har tatt i bruk webbløsningen "Min side", der du finner tjenester og informasjon som gjelder deg. Dette kan være brevene du har fått fra kommunen, informasjon fra Skatteetaten og andre nasjonale tjenester.

Skriv "Min side" i søkefeltet på kommunens nettside for å prøve løsningen.

Er det noe du lurer på er det bare å ta kontakt med Servicetorget på 62 48 50 00 eller postmottak@tynset.kommune.no

Adresseprosjektet Hva har skjedd siden sist?

Bygninger som brukes til boligformål, fritidsformål, næringsvirksomhet, offentlig eller publikumsrettet virksomhet skal tildeles offisiell adresse.

TEKST: Malin Myrseth, konsulent, Plan, byggesak og geodata
FOTO: Marit Arnesen / MPress

Per mai 2019, er det tildelt 4121 av totalt 5466 adresser i Tynset kommune. Det vil si at det gjenstår 1345 adresser i prosjektet. Av de resterende adressene er det 952 som er planlagt og klar for utsending. Forhåpentligvis er disse allerede utsendt når Tynsetmagasinet ligger i postkassen!

Komplikasjoner med tildeling

Det er avdekket at om lag 200 av disse byggene har komplikasjoner med tildeling av adresse. Eksempel på feil er:

- Bygning og/eller adresse er ikke knyttet til riktig eiendom
- Bygning registrert med færre eller flere bruksenheter enn det som stemmer i virkeligheten
- Bygningspunkt og/eller matrikkeladresser ikke ligger på den bygningsflaten de tilhører
- Det mangler gnr/bnr på eiendommen (såkalt 0/0 eiendom)

Hvis det står bygg på eiendommer uten gnr/bnr (0/0), kan det ikke gjøres noe med dem før eiendommen er matrikulert. Det er til sammen 321 slike 0/0 eiendommer i Tynset kommune som må avklares. Vi vet ikke omfanget av bygg på disse eiendommene, så det vil nødvendigvis ta lenger tid å tildele

adresse for disse byggene.

I tillegg er det et par veier som for øyeblikket ikke kan adresseres grunnet navnesak. Disse er Savalbetet, Klevan, Hobdsæterveien, Sjølia og planlagt hyttefelt med omegn i Mogardsveien. Alle hjemmelshavere varsles ved endringer av adresse, og dette tar derfor mye tid. For eksempel ble det sendt ut ca. 1000 brev før jul og i underkant av 1000 brev etter jul.

Videre kan du som hjemmelshaver også kreve adresses tilleggssnavn. Det betyr at et gårdsbruk eller særlig kjente institusjoner eller bygninger kan bruke gårdsnavnet eller institusjonsnavnet som tilleggssadresse. Det er sentralt stedsnavnsregister som bestemmer hva som er godkjent adresses tilleggssnavn. Om det krevde navnet eller navnets skrivemåte ikke stemmer med stedsnavnsregisterets lokalkunnskap og regler, så kan man ved ønske dokumentere bruken av navnet og navnets skrivemåte til Kartverket, jf. § 6 stadnamnlova. Eksempel på godkjent dokumentasjon er offentlig kart, skilt, matrikkelen, skjøte e.l.

Vanlige spørsmål

Hvorfor har min eiendom blitt tildelt flere adresser?

– En adresse er ett punkt, og er koblet opp mot en bygning. Adresse gis til dørene. For eksempel hvis en enebolig har en sokkelleilighet med egen inngang så vil bygget få en adresse

til hoveddelen og en til sokkelleiligheten. Hvis sokkelleiligheten har samme inngang som resten av huset, så vil det bare gis en adresse.

Hvorfor er jeg registrert med en annen adresse enn den boligen min er tildelt?

– Dette er en feilregistrering i Folkeregisteret. Disse feilene kan for eksempel komme av at man ikke har meldt fra ved flytting innad i kommunen. Det er Folkeregisteret som registrerer personer på adressene. Kommunen informerer om at bygg har fått adresser på hjemmelshavers eiendom. Ved ønske om hjelp til retting av feil, ta kontakt med Skatteetaten i kommunehuset, 6. etasje.

Jeg har flere adresser på min eiendom. Hvilken adresse hører til hvilket bygg?

– Det er bare å ringe eller sende epost for å få svar på dette. Har du derimot lyst til å finne ut av det selv, så kan du gå til www.kommunekart.com. Her kan du trykke på meny og skrive inn kommune. Deretter søke etter adresse, sted eller eiendom. Husk å trykke på kartlag og huk av for adresse og planlagt adresse. Det kan også være til hjelp å huke av bygning og eiendom.

Adresseringsprosjektet vil avsluttes i løpet av våren / sommeren. Da skal alle kurante bygninger ha fått egen adresse. "Problembygninger" vil deretter få sine adresser etter hvert som de blir klare.

By og land - ei sluppet hand

Foto : Ingrid Eide / Ingrafo

Jeg sitter i skrivende stund på toget hjem etter innspillsmøte med Olje- og energidepartementet og NVE (Norges vassdrags- og energidirektorat).

Tema for møtet var de utpekte nasjonale områdene for vindkraftutbygging, hvor Tynset og Nord-Østerdal er foreslått som et av de 13 aktuelle områdene i Norge. Og inntrykkene etter møtet var mange.

Hvorfor i alle dager har de pekt på dette aktuelle området i Nord-Østerdal, lurer jeg med flere på.

Jo, det ble vi nøye forklart i dagens møte. NVE har jobbet etter en strategi hvor de først eliminerer alle områder i Norge som er verneområder, områder med lite vind og innflygingsområder for flyplasser. Deretter starter de eliminering ved det de kaller myke eksklusjoner. Det vil si at de skal ta hensyn til villrein, fugler, verdensarv, drikkevann osv.

For å gjøre denne jobben grundig, utarbeidet de 21 temadelrapporter. Tema var fugler, drikkevann, kulturminner og flaggermus for å nevne noen.

Da denne jobben var gjort, satt de igjen med 13 aktuelle områder i Norge. Blant annet området som berører våre kommuner i Nord-Østerdal.

Og hva er det da som kjennetegner disse områdene, inkludert vårt område? Hva bruker vi disse områdene til, og hva ønsker vi å bruke dem til i fremtiden?

Med et raskt overblikk på det utpekte området, finner jeg ut at dette er områder som vi i dag benytter til jakt, tur og rekreasjon, samt beiting og setring. Når jeg samtidig kjøpt saumfarer lista over de 21 temadelrapportene, viser det seg at landbruk og beitedyr ikke engang er nevnt som et eget tema. Tenk at flaggermusa er viet en hel temadelrapport alene, mens landbruk og beitedyr ikke er viktig nok til engang å bli hensyntatt i en slik egen

rapport! Ganske utrolig. Det er tross alt den største næringa i Nord-Østerdal. Da er det ikke vanskelig å forstå at de ikke har skjønnet hvor viktig landbruket faktisk er for Nord-Østerdal og for distriktene i Norge.

Men hvorfor i alle dager er det slik, og hva kan vi gjøre med det?

Jeg tror at vi nå begynner å se resultatene av en grunnleggende mangel på viktig kunnskap hos majoriteten av det norske folk. Nemlig kunnskapen om viktigheten av et aktivt jord- og skogbruk og viktigheten av en aktiv forvaltning av dyrearter gjennom jakt for å nevne noe. Denne mangelen tror jeg bunner i at flere ubevisst fjerner seg fra en slik virkelighet.

Før i tida ferierte familier i stor grad ved å besøke venner og familie på landsbygda. Barna lærte på denne måten om uteliv, husdyr, gårdsdrift og hvordan maten havner i kjøleskapet og i fryseren.

I dag reiser familiene verden rundt på storbyferier og sydenturer, mens de leter etter lykken og nye opplevelser for å tilfredsstille stadig mer kravstore arvtagere. Dette er faktisk i ferd med å bli et problem. Skillelinjene mellom by og land øker med mangelen på kunnskap om hverandre. Mulig det er på tide å vurdere om denne grunnleggende kunnskapen som barna går glipp av, bør bakes inn i skolens lærerplaner.

Nok om det, og tilbake til vindmøllene som ingen vil ha utenfor stueglasset sitt. Hvem skal eventuelt ta den belastningen dette medfører?

Er det riktig at vi skal bygge ned våre flotte fjellområder med vindmøller for å forsyne Europa med enda mere strøm, som Europa skal sitte og styre over? Og er det riktig at slike naturinngrep i våre områder skal påføres oss uten at lokalsamfunnet selv vil?

Jeg er sterkt kritisk til det regjeringen nå bedriver, nemlig planlegging av vindkraft,

samtidig som makta over våre nasjonale naturressurser i stadig større grad flyttes ut av Norge og ut i Europa.

Jeg tror faktisk at de sitter og ler litt av oss der nede i Brussel over hvor lettlurte og dumsnille vi nordmenn faktisk er.

Så er det jo slik at ingen sitter med fasiten over hva som er riktig, ei heller jeg. Men jeg mener det er viktigere enn noen gang at vi i saklige former diskuterer og ytrer hva vi mener. Dette er en stor og viktig debatt som omhandler hva våre kommuner i fremtiden skal være. Så hvis du har noen klare meninger i den sammenheng, så er tiden overmoden for å kaste seg inn i debatten.

God sommer når den tid kommer, og jeg håper å høre fra deg i debatten!

Vennlig hilsen
ordfører Merete Myhre Moen

EGET TEMPO: Guiding i ditt eget tempo på stedene du besøker! Få historier og nyttig informasjon der du er

Tynset med i reiseguide

Tynset kommune ønsker å markedsføre kommunens kulturminner, og har alliert seg med Experio AS som leverer reiseguiden Hopperguide, en app du kan laste ned gratis fra AppStore og GooglePlay.

Tekst: Stein Jaran Kaasin

Illustrasjon: Ingrafo

Med denne appen Hopperguide på telefonen får du og besøkende automatisk interessante historier fra din region fortalt rett på øret når du nærmer deg et kulturminne. Den formidler kultur, historie og aktivitetsmuligheter på en ny og skreddersydd måte, ikke bare fra Tynset, men for hele Norge. Tjenesten bruker posisjoneringstjenesten innebygd i telefonen til å formidle det du ser eller er i nærheten av.

Når du har installert appen

Åpningsbildet gir flere ruter å velge mellom, med den nærmeste ruten øverst (NEARBY) HUSK å tillate posisjoneringstjenesten (GPS), dersom du får spørsmål om det. Er du som bruker på Tynset, vil dette alternativet komme opp som øverste valg. Velg deretter DOWNLOAD og alt innhold om kulturminnene blir lastet ned til din telefon, klart til avspilling når du kommer i nærheten av punktet.

8000 år tilbake i tid

I våre områder har det vært menneskelig aktivitet helt siden istiden, de eldste registreringene går faktisk 8000 år tilbake i tid. Og mennesker i aktivitet har alltid satt spor etter seg. Går du inn på nettsiden www.kulturminnesok.no og søker på bygda di vil du sikkert få opp noen treff på kulturminner.

Tynset kommune lagde i 2017 en kulturminneplan. Søker du etter "kulturminneplan" på kommunens hjemmeside vil du finne både kulturminneplanen samt et formidlingsvedlegg.

Plastaksjonen 2019

Fra 29. april til og med fredag 3. mai ble alle kommunens innbyggere invitert med til å rydde plast i naturen i Tynset. I løpet av denne uka ble det fylt opp 54 søppelsekker med plast og annet avfall! Tynset kommune valgte å lage en konkurranse ut av plukkingen for å stimulere til stor aktivitet. Hver sekk tilsvarte ett lodd, og så var det trekning om hvem som vant.

Her er de som vant

1. premie: IL GÅ-PÅ	10 000 kroner
2. premie: Tynset ungdomsskole, 8. klasse	1 000 kroner
3. premie: Tynset ungdomsskole, 9. klasse	1 000 kroner
4. premie: Magnhild Søgaard, Midtskogen vel	1 000 kroner
5. premie: Marit Rønning, Russegruppe	1 000 kroner
6. premie: Ugne Vanebo	1 000 kroner

Tynset kommune takker aller for innsatsen for en renere natur!

Illustrasjonsfoto

Et hus med fortid for ei framtid med bedre helse

Etter at vi har vært døde i 10 år får alle nordmenn "evig liv" i Norsk helsearkiv på Tynset. Da vil alles pasientjournaler fra privat og offentlig sykehussektor bli digitalisert og elektronisk lagret i helsearkivet.

Tekst og foto: Marit Arnesen / MPress

Formålet med å samle og bevare landets pasientjournaler i ett helsearkivregister er å legge til rette for medisinsk og helsefaglig forskning.

Helsearkivregisteret er etablert i samsvar med gjeldende bestemmelser om taushetsplikt.

Et helserike

Når Norge nå samles til ett helserike i helsearkivet på Tynset, vil et enormt materiell kunne benyttes innen forskning på sykdommer, årsakssammenhenger, diagnostikk, behandlingsformer, sted, årstall, tidsepoker, sykehus, innleggelser og utskrivinger for å nevne noe. Det vil også være nyttig for annen type forskning og for andre dokumentasjonsformål. Trendforskning gjennom historisk, medisinsk og samfunnsfaglig utvikling innen helse blir også mulig.

Dette, fordi forskere under gitte forutsetninger, gis tilgang til hele livsløpet til hver og en nordmann fra vugge til grav. Å samle dette til ett

nasjonalt, digitalt langtidsarkiv for pasientjournaler er unikt i verdensammenheng og legger til rette for forskning som ellers ikke ville vært mulig.

– Hva feilte det folk etter krigen? Hvordan har benzen påvirket arbeidsmiljøer? Hvilke helseplager fikk nordsjødykkerne? Kjønnssrolleforskning, og hvilke krefttyper var hyppigst før og hvorfor var de det? nevner Kristine Aasen som eksempler på hva det kan forskes i.

Hun er seniorrådgiver IT og Helseregisteret og en av 11 ansatte i interimorganisasjonen, som så langt har drevet Norsk helsearkiv.

– Drømmen hadde vært en egen forskningsavdeling her, smiler hun og får støtte fra Kari Nytrøen, som selv er forsker. Hun er også fagdirektør for seksjon for brukerkontakt ved helsearkivet.

Tynsetmagasinet møtte de to i helsearkivet på Tynset. Det monumentale bygget med dets himmelske takhøyde, trevirke, betong og kunstneren Signe Solbergs abstrakte veggarbeider, sammen med disse

to kvinnes kunnskaper, dedikasjon og engasjement, skapte en helt spesiell energi. Dette blir bra! I dette bygget vil det bli utrettet viktige oppgaver basert på fortiden for fremtiden.

4. juni inviterte Arkivverket og Statsbygg alle interesserte til den offisielle åpningen av nybygget.

Digital langtidsbevaring

Datasystemet Archivematica er et spesialprogram som sørger for at helseopplysningene skal kunne oppbevares til evig tid. Leverandøren Piql fra Drammen skal i samarbeid med kanadiske Artefactual, levere et program basert på Archivematica. Programmet har åpen kildekode og grensesnitt, men Norsk helsearkiv har taushetsplikt om innholdet. Datasystemet er mye brukt innenfor det såkalte GLAM-miljøet (Galleries, Archives, Libraries and Museums), men det er første gang dataprogrammet brukes i et helsearkiv.

– Det er et digitalt langtidsbevaringssystem som skal inneholde alle dataer og pasientjournaler. Det benyttes i Vatikanets bibliotek i Roma, i Museum of Modern Art i New York og i forskningsinstituttet Konrad Zuse i Berlin, forklarer Aasen.

Programmet sikrer dataenes validitet (ekthet) og integritet. Norsk helsearkiv vil bli de første til å oppfylle visjonen om ”én innbygger - én journal”, men for døde personer. Helsearkivregisteret i Norsk helsearkiv skiller seg fra de andre nasjonale helseregistrene. I Helsearkivregisteret vil all informasjon om den enkelte pasienten være lagret. De andre helseregistrene, som for eksempel kreftregisteret og kolsregisteret, er spesialiserte og inneholder få variabler.

– Forskningen er av stor betydning. Ny viten vil gi bedre helse. Dette blir et hus for bedre helse, smiler Nytrøen.

De garanterer begge for kvalitet i alle ledd av produksjonskjeden, fra datafangst til behandling og utlevering. En ekthetsfunksjon i det digitale mottaket skal kontrollere at de avleverte pasientjournalene samsvarer med kravene. En registreringsindeks skal gjøre det enkelt å søke fram i journaler, eksempelvis etter en viss diagnose. Forskere må ha en etisk godkjenning før de kan sende søknad om å få informasjon fra helsearkivregisteret.

– Første steg nå er å digitalisere fysisk materiale, som vi mottar fra enkelte sykehus. Om et års tid vil det være mulig å begynne med forskningsarbeid, forklarer fagdirektøren.

Nå starter jobben med å digitalisere rundt 15 millioner historiske papirjournaler. Totalt vil det utgjøre omkring 75.000 hyllemeter med papir. Det finnes sykehusarkiv tilbake til 1500-tallet, men pasientjournaler i ulike formater primært fra 1700-1800-tallet og frem til sykehusene gikk over til fullelektronisk pasientjournal (EPJ) på 2000-tallet. Her snakker vi om over 16 millioner EPJ-journaler for både levende og døde pasienter. Sykehusene må nå skille ut journaler for døde, såkalt morsjournaler, før de kan leveres Norsk helsearkiv.

Etter at pasientjournaler fra 1950 og senere er digitalisert skal de destrueres. Eldre papirjournaler vil bli sendt til et historisk arkiv i Mo i Rana.

Helsearkivet på Tynset har et automatisert mellomlager med plass til 4.000 hyllemeter med papirjournaler.

Norsk helsearkiv på Tynset ble ferdig 1. mai 2019. Kostnadsrammen for arkivbygget var pr. 1. juli 2018 på 210 millioner kroner.

Offisiell åpning

4. juni inviterte Arkivverket og Statsbygg til den offisielle åpningen av nybygget til Norsk helsearkiv på Tynset. Det var lukket arrangement fra klokken 13.30 til 15.50.

Tynsetinger og tilreisende var invitert til byggets varelevering fra klokken 15.50 til 16.30. På programmet sto fanfare ved Bendik Qvam, nøkkelseremoni og avlevering fra Tynset sjukehus. Assisterende bygg-herredirektør Kristin Fevang fra Statsbygg overleverte lokalene til Kulturdepartementet ved kulturminister Trine Skei Grande, som stilte lokalene til disposisjon for Arkivverket ved riksarkivar Inga Bolstad. Deretter sto snorklipping ved kulturminister Trine Skei Grande og helseminister Bent Høie, etterfulgt av tale ved ordfører Merete Myhre Moen på programmet.

Fra klokken 16.30 til 18.00 kunne alle som ønsket gå inn i bygget. Musikalsk innslag ved Ask Carol.

Fra klokken 18.30 var alle Tynsets innbyggere og tilreisende invitert til arkivfest på Tynset hotell.

Fakta om Norsk helsearkiv

Norsk helsearkiv er regulert ved egen forskrift og har som formål å motta, sikre og utlevere helseopplysninger fra Helsearkivregisteret i samsvar med gjeldende bestemmelser om taushetsplikt. Alle statlige helseforetak og private sykehus skal avlevere sine fysiske og elektroniske pasientjournaler til Norsk helsearkiv når pasientene har vært døde i 10 år. Fastleger og virksomheter i kommunenes helse- og omsorgssektor omfattes ikke av avleveringsplikten til Norsk helsearkiv. Norsk helsearkiv ble etablert på Tynset første halvår 2019 med ny organisasjon og nye systemer i nytt bygg. (Foto: Trond Isaksen / Statsbygg)

FORBRUK: Hedda Johansen oppfordrer alle til å tenke gjenbruk. Her tittet hun på kler hos Redd Barna på Tynset, et godt eksempel på hvor du kan gjøre gode gjenbrukskjøp.

Ønsker å skape en klimarevolusjon

Ungdomsrådet i Fjellregionen er opptatt av miljøsaken, og arbeidet med å redusere miljøødeleggelser. Nå vil de ha flere ungdommer engasjert i klimaspørsmål.

Tekst og foto: Marit Arnesen / MPress

Derfor inviterer de regionens ungdom til klimatoppmøte i Tynset kulturhus 4. oktober. Da står temaet "Forbruk" øverst på agendaen.

– Det er nå vi må gjøre noe, understreker Hedda Johansen fra Tynset. Hun er leder i Ungdomsrådet for Fjellregionen, elev i første klasse ved Nord-Østerdal videregående skole og sitter i Ungdommens fylkesting i Hedmark.

Engasjerer videregående elever

Alle førsteklasinger ved de tre videregående skolene i regionen, Storsteigen vgs. på Alvdal, Nord-Østerdal vgs. på Tynset og Røros vgs., deltar aktivt i forberedelsene til toppmøtet.

Foredragsholdere, noen lokale og noen eksterne, skal kásere rundt temaet forbruk og miljøbevissthet generelt. Deretter kan tilhørerne være med på workshops med foreleserne.

Ungdomsrådet regner med at temaet vil skape mange diskusjoner. Derfor legger de også opp til en paneldebatt med foredragsholdere og ungdommer rundt bordet.

Kanskje kommer Elvestuen

Allerede i mars inviterte Ungdomsrådet klima- og miljøminister Ola Elvestuen (V) til klimatoppmøtet etter at Regjeringen, med blant annet ministeren i spissen, foreslo å

arrangere "Ungdommens klimatoppmøte" for å lytte til innspill fra ungdommene som streiket med krav om en mer offensiv klimapolitikk. Hedda håper at han kommer, og at han i så fall ikke bare blir sittende og lytte.

– Det er mange med makt og penger som går i mot oss. Men vi må gjøre noe allerede nå. Vi prøver å få til en klimarevolusjon, kommenterer ungdomsrådslederen bestemt.

Flere får høre

Ungdommene vil bidra til at alle generasjoner blir miljøbevisste og inviterer alle med interesse for et bedre klima og miljø til kveldsseminar i kulturhuset.

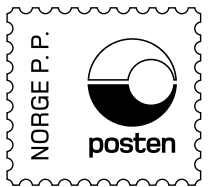
Ungdomsrådets klimaengasjement stopper ikke ved årets toppmøte, men fortsetter sitt arbeid med flere klimatoppmøter og klimatiltak. Sammen med samarbeidspartnere, og som en del av entreprenørskapsarbeidet i skolene, har de laget en skisse til masterplan for klimatoppmøter tre år framover, kalt "Fjellungdommen i klimaskiftet". I 2020 er temaet "Mat", og i 2021 "Transport".

Det første klimatoppmøtet for ungdom i Fjellregionen ble arrangert på Tynset i oktober 2018 med stor suksess. Over 300 elever fra de tre ovennevnte skolene deltok.

Hva skjer i Tynset

Sommer / høst 2019

NÅR	HVOR	HVA
JUNI		
3/6 kl. 18.00	Tynset kulturhus	"Jubileums"-forestilling med Teatralis
4/6 kl.15.50	Norsk helsearkiv	Offisiell åpning
14/6 kl. 18.00	Tynset kulturhus	Danseforestilling av kulturskolen
20-22/6	Tynset sentrum	Trolldagene 2019
28-30/6	Start og mål alle dager i Tynset sentrum	Transøsterdalen - 3 dagers sykkelritt
JULI		
5-6/7 kl. 19.00 7/7 kl 16.00	Tyllidalen	OPERA DI SETRA "Den glade enke" av Franz Lehár
12-14/7	Alvdal	Livestock
AUGUST		
10/8 kl. 17.00 10/8 kl.18.00 11/8 kl. 09.30 11/8 kl. 11.00	Brydalen amfi Brydalen samf.hus	Høgget to-dagers i Brydalen Blues For Barna Familiedag Bakkeløpet Beteberget Opp
2-7/8 3-4/8	Tynset Ripan og sentrum	Hovedløpet og O-landsleir 2019 Løpshelg
23-25/8	Tynset kulturhus og Tynset kirke	Tynset Jazzfestival
SEPTEMBER		
18/9	Tynset kulturhus	Teater: "Hakkebakkeskogen"
21/9 kl. 19.00	Tynset kulturhus	Riksteatret: "Romeo og Julie"
28/9 kl. 20.00	Tynset jazzklubb	Ellen A. Wang
OKTOBER		
2-5/10	Tynset sentrum Tynset kulturhus	Tynsetmart'n

Returadresse: Tynset kommune, Servicetorget, Torvgata 1, 2500 Tynset

Sommeren 2019

Utvalg av sommerens filmer

Ulv i fåreklær 2
(juni)

Rocketman
(juni)

X-Men: Dark Phoenix
(juni)

Tolkien
(juni)

Hacker
(juni)

Løvenes konge
(juli)

21 Bridges
(juli)

Angry Birds filmen 2
(august)

Askeladden
i Soria Moria slott
(august)

Se fullstendig program med tider og priser på plakater, i kulturfolderen, i aviser og www.tynsetkino.no
Billettsalget starter en time før forestilling. Telefon billettsalg: 62 48 52 03